

Кириченко В.В. Роль цінностей у ситуативній зміні толерантності особистості // Толерантність як соціогуманітарна проблема сучасності: II Міжнародна науково-теоретична конференція (17 грудня 2009 року): зб. матеріалів / за заг. ред. Сауха П.Ю. – Житомир: Видавничий центр ЖДУ імені Івана Франка, 2009. – С.99-102.

Кириченко В.В.,

асистент кафедри соціальної та практичної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

РОЛЬ ЦІННОСТЕЙ У СИТУАТИВНІЙ ЗМІНІ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Взаємодія особистості зі світом відбувається у стандартизованій формі, що регулює її відносини з іншими суб'єктами ситуації та дає можливість впорядкувати взаємовідносини особистості з соціальним середовищем. Якщо говорити про зовнішню обумовленість ситуації – то вона завжди є сталою та регулюється цілим рядом соціальних інститутів. За визначенням Н.В.Гришиної ситуація - система зовнішніх по відношенню до суб'єкта умов, що зумовлює та опосередковує його активність [1;132]. У будь-якій ситуації поведінка індивіда буде передбачуваною, оскільки у соціальному середовищі є загальноприйнятий еталон поведінки особистості і його дотримання чітко контролюється суспільством. Регуляція поведінки таким чином на ціннісному рівні відбувається за рахунок утворення у свідомості людини декларованих цінностей. Вони дають змогу людині, опираючись на еталонні уявлення суспільства, формувати власне загальне ставлення до явища об'єктивної дійсності з якими ми взаємодіємо у межах соціальних ситуацій. Таким чином толерантність як спосіб реакції індивіда на певні явища формується на ціннісному рівні. У межах соціального середовища існує перелік ситуацій, подій, явищ які визначаються суспільством, в силу різних історичних чи соціальних подій, як ті, що можуть та повинні сприйматися неоднозначно для збереження внутрішньої стабільності середовища. Регламентована модель ціннісної регуляції ставлення людини формується у процесі інтеріоризації людиною базових уявлень про добро, красу, милосердя тощо, які поцінуються референтними особами на різних етапах вікового розвитку людини. Неоднозначною є проблема ціннісної регуляції толерантного ставлення особистості в ситуації, коли особистість проявляє надситуативну активність. За визначенням А.В.Петровського здатність особистості до надситуативної активності свідчить про початок розвитку суб'єктності як особистісної характеристики. У цих ситуаціях індивід здатен продукувати поведінку керуючись внутрішніми переконаннями, світоглядом, внутрішніми особистісними диспозиціями [2;8]. Регуляція власної активності здійснюється особистістю на основі сформованих суб'єктних цінностей, особливо у тих ситуаціях, які є значимими для особистості.

В середовищі, де індивід проявляє власну суб'єктну активність сприйняття навколишньої реальності є набагато когнітивно складнішим. Складність реконструкції оточуючої нас реальності визначатиме багатомірність її оцінки та сприйняття. У ситуації суб'єктної активності толерантне ставлення до явищ та подій, які нас оточують опосередковується існуючими у нашій свідомості суб'єктними цінностями, які є диспозиційними регуляторами активності особистості [3]. Особливо, коли оточуючі нас явища, події суперечать уже існуючим цінностям та загрожують їх існуванню.

Толерантне ставлення до оточення, залежно ситуації, регулюється на рівні ціннісної свідомості. У ситуації де особистість проявляє суб'єктну активність толерантне ставлення можливе лише у випадку, якщо явище з яким ми контактуємо не порушує цілісності ціннісної свідомості.

Використана література:

1. Н.В.Гришина. Психология социальных ситуаций / Наталия Владимировна Гришина // Вопросы психологии. – 1997. - №1. – С.121-132.
2. Петровский А.В. Личность в психологии: парадигма субъектности / Артур Владимирович Петровский. – Ростов-на-Дону.: Феникс, 1996. – 512с.
3. Музика О.Л. Теоретичні та методологічні проблеми дослідження ціннісної свідомості / Музика Олександр Леонідович // Проблеми суспільних трансформацій України в умовах транзитивного розвитку: збірник наукових

праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної психології. – Житомир, 2004. – С. 114-123.